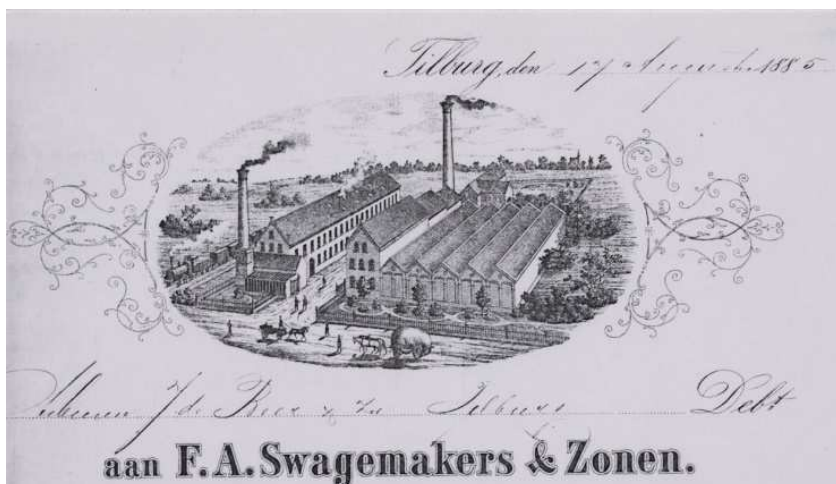

Wollenstoffenfabriek F.A. Swagemakers & Zonen (SZ 4)

Door: Ton van Schijndel

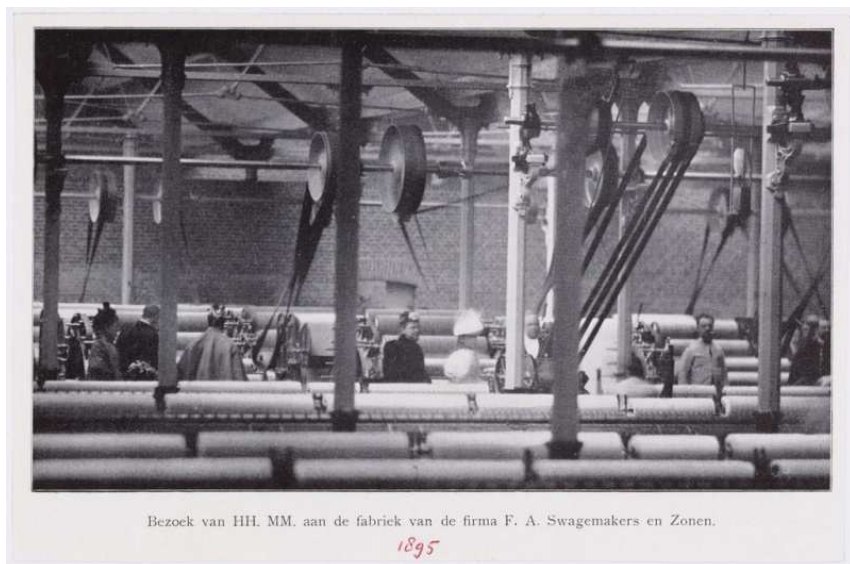
De Tilburgse ondernemer F.A. Swagemakers was al vanaf 1835 actief met een door stoom aangedreven molen voor olie en koren. In 1865 vraagt hij een hinderwetvergunning aan voor een stoommachine van 20 pk in een nieuw te bouwen fabriek aan de Heuvel. Hij startte die fabriek rond 1870 aan de noordoostzijde van de Heuvel ter hoogte van de huidige Spoorlaan samen met zijn zonen Hubert en Leo. Jan Karel Swagemakers-Leurs, zoon van Leo en Hubertus Carolus Swagemakers-Litz, zoon van Hubert, traden later ook aan als firmant. Op een briefhoofd uit 1885 is die ligging duidelijk te zien door de trein die ingetekend is op de kruising met de Heuvel (zie afbeelding 1).

Afb. 1: briefhoofd van de firma gedateerd 17 augustus 1885²⁾

De fabriek was gespecialiseerd in flanelen stoffen en werd een van de grotere fabrieken in Tilburg met ongeveer 300 medewerkers in 1876.

In 1895 brengen koningin-regentes Emma en koningin Wilhelmina een bezoek aan de fabriek (zie afbeelding 2).

Bezoek van HH. MM. aan de fabriek van de firma F. A. Swagemakers en Zonen.

1895

Afb. 2: bezoek van Emma en Wilhelmina aan de fabriek in 1895²⁾

De Nieuwe Tilburgsche Courant deed in mei 1895 verslag van dit bezoek³⁾ :

"De Koninginnen te Tilburg

....Een oogenblik later reed de stoet het terrein binnen der Flanelfabriek van de firma F. A. Swagemakers & Zonen. Een der kantoren was voor de ontvangst tot salon ingericht, en met planten, bloemen en draperijen keurig getooid. De oudste firmant, de heer Hubert Swagemakers heette de beide Vorstinnen welkom, zich hoogst vereerd verklarende door dit Vorstelijk bezoek.

De Jongejuffrouwen Johanna Borzo en Louise Swagemakers boden fraaie bloemruikers aan. Een wandeling werd gemaakt door de inrichting en H.H.M.M. bezichtigden met de meeste belangstelling, voornamelijk de kolossale Spinnerij, waar zeven Assortimenten in de breedte op één rij en zeven Selfactings vóór elkaar zijn geplaatst. Ook werd vluchtig de Ruwerij en Vollerij beschouwd en eindelijk een bezoek gebracht aan een lokaal, waar de voornaamste soorten van het fabriek dezer firma waren geëxposeerd..... "

Firmant Leo Swagemakers woonde in de buurt van de fabriek in de villa Tivoli aan de toenmalige Bosscheweg, de huidige Tivolistraat (zie afbeelding 3). Hij overleed daar op 9 december 1914. De villa is afgebroken in 1964.

Afb. 3.' Villa Tivoli aan de Bosscheweg ²⁾ De villa werd afgebroken om de aanleg van de Spoorlaan mogelijk te maken.

In 1912 werd de firma Swagemakers & Zonen overgenomen door Beka (van den Bergh-Krabbendam) en als fabriek op dezelfde plek aan de Heuvel met hetzelfde personeel voortgezet. De fabriek was gespecialiseerd in de productie van flanelen stoffen (zie afbeelding 4).

Afb. 4: briefhoofd van de firma gedateerd 26 januari 1912 ²⁾

In 1921 vond een omzetting plaats in de naamloze vennootschap (N.V.) Wollenstoffenfabriek v/h F.A. Swagemakers & Zonen. Maar de fabriek bleef op dezelfde plaats aan de Heuvel onder die naam doorgaan.

Het is eigenlijk zeer opmerkelijk dat de perfin SZ 4 tussen 1913 en 1933 gebruikt is (zie afbeelding 5), want de Beka (gevestigd aan de St. Joseph-straat) was in die periode eigenaar van de fabriek. Hij werd gebruikt ter onderscheiding van de perfin BK 1 van de Beka.

Afb. 5. de perfin SZ 4

PCN-lid William Baekers heeft twee dezelfde typen briefkaarten van Swagemakers met de twee verschillende firmaperforaties SZ en BK in zijn collectie***. (zie afbeeldingen 6 en 7)

Afb. 6: briefkaart van de firma F. A. Swagemakers & Zonen met de perfin SZ 4, gedateerd 11 september 1916⁵⁾

Afb. 7: briefkaart van de firma F.A. Swagemakers & Zonen met de perfin BK 1, gedateerd 6 november 1917⁵⁾

Hij zegt daarover: "Aan de ene kant bijzonder, maar omdat bekend is dat Swagemakers ten tijde van het gebruik van deze briefkaarten al eigendom was van BeKa, toch weer niet zo verwonderlijk. Meest waarschijnlijk is dat Swagemakers op het moment van gebruik van de tweede briefkaart een tekort had aan zegels van 3 cent, of wellicht de 'postzegelboeken' van de twee bedrijven had samengevoegd."

In de perfincatalogus van Nederland en OR is alleen sprake van de N.V. Wollenstoffenfabriek v/h F.A. Swagemakers & Zonen. Dat is de naam die gebruikt werd vanaf 1921. Vóór dat jaar heette de firma 'F.A. Swagemakers & Zonen'. Daarnaast wordt alleen de St. Josephstraat genoemd als adres, waarschijnlijk omdat hier de eigenaar Beka gevestigd was. Maar het werkelijke adres van de fabriek was Heuvel 96 in Tilburg volgens het Regionaal Archief Tilburg¹⁾. Het fabriekscomplex is pas in de jaren zestig van de vorige eeuw afgebroken bij de aanleg van de Spoorlaan en de verbinding met de Heuvel. Hoe die locatie er nu uitziet, kunt u zien op afbeelding 8 hieronder.

Afb. 8: de plek op de kruising Spoorlaan/Heuvel langs het spoor waar vóór 1964 het fabriekscomplex van de firma F.A. Swagemakers & Zonen stond.⁶⁾

Bronnen:

- 1) De informatie in dit artikel is afkomstig van het Regionaal Archief Tilburg (zie <http://wiki.regionaalarchieftilburg.nl>)
- 2) Beeldbank Tilburg www.regionaalarchieftilburg.nl
- 3) Krantenarchief www.delpher.nl
- 4) Eigen collectie
- 5) Collectie William Baekers
- 6) Foto: Ton van Schijndel